

Usnesení
Rady pro lidská práva
ze dne 4. května 2000

k rozdílu mezi českými a slovenskými důchody

(návrh usnesení Radě předložila její sekce pro hospodářská, sociální a kulturní práva)

Rada pro lidská práva prostřednictvím svého předsedy

I. upozorňuje ministra práce a sociálních věcí

1. na problémy, které souvisejí s vyplácením důchodů českým občanům ze Slovenské republiky a s vyrovnáváním rozdílů způsobených rozdílnými kursy české a slovenské koruny, rozdílnými předpisy upravujícími sociální zabezpečení a různou četností valorizace důchodů;
2. že rozhodnutí, které žadateli o vyrovnání rozdílu mezi českým a slovenským důchodem vydává Česká správa sociálního zabezpečení, neobsahuje často řádné zdůvodnění rozhodnutí k žádosti v případě, že toto rozhodnutí je zamítavé;

II. doporučuje ministru práce a sociálních věcí, aby znovu posoudil praxi spojenou s prováděním smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení a přihlédnout k mezinárodně uznávané zásadě, podle níž mezinárodní smlouvy o sociálním zabezpečení nesmějí poškozovat občana v jeho nárocích ze sociálního zabezpečení ve srovnání s nároky podle vnitrostátních předpisů, a v případě, že by této zásadě uplatňování smlouvy odporovalo, přijmout opatření k nápravě;

III. žádá ministra práce a sociálních věcí, aby zajistil, aby zamítavé rozhodnutí žádosti o vyrovnání rozdílů důchodů vždy obsahovalo náležitosti rozhodnutí správního orgánu: výrok, odůvodnění a poučení o odvolání.

Rada připojuje k tomuto usnesení stanovisko své sekce pro hospodářská, sociální a kulturní práva.

Stanovisko sekce pro hospodářská, sociální a kulturní práva

Ad I.1. Některé osoby - důchodci, kteří před přiznáním důchodu pracovali v Československu, v současnosti mají trvalý pobyt v České republice a hradí zde všechny životní náklady, pobírají podle smlouvy mezi Českou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení (sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 228/1993 Sb.; dále jen smlouva) důchod od slovenské Sociální pojišťovny. Takový důchod je sice řádně přiznaný podle platných slovenských předpisů, ale je-li vyplácen do ČR, je v průměru o 20 % nižší než by byl důchod přiznaný za dobu zaměstnání v Československu, popřípadě za československou dobu a dobu českou získanou po 31. prosinci 1992 podle českých právních předpisů, tj. podle předpisů, kterým podléhají občané České republiky. V České republice tak žijí vedle sebe důchodci, kteří (za stejně dlouhou dobu zaměstnání v Československu, kdy dosahovali stejně vysokých výdělků, z nichž odváděli stejně vysoké daně do jednoho federálního rozpočtu) nyní pobírají zcela rozdílné důchody, jejichž výše se liší o několik set korun. K tomu navíc přistupují

rozdíly způsobené odlišnou výší valorizace důchodů po 31. prosinci 1992 na Slovensku (u důchodů přiznaných do roku 1995) a odlišnými předpisy u důchodů přiznaných po 31. prosinci 1995. Je tak porušována zásada rovnosti zajištěná Listinou základních práv a svobod a v mezinárodním právu uznávaná zásada nepoškodit osobu aplikací uzavřené mezinárodní sociální smlouvy. Princip rovného zacházení stanoví také článek 3 nařízení 1408/71 RE, který se vztahuje na všechny dávky vyplácené v systému důchodového zabezpečení. Evropský soudní dvůr zakazuje jakoukoliv formu přímé nebo nepřímé diskriminace, princip rovného zacházení musí být dodržován. Tento právní názor vyjádřil i Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 31. března 1998 (sp. zn. 30 Cdo 120/98).

Ad II. Řešením, které by bylo v souladu s mezinárodní smluvní praxí, by proto bylo vyrovnání výše důchodu přiznáním vyrovnávacího přídatku jako rozdílu mezi důchodem vypláceným do ČR podle smlouvy slovenským nositelem pojištění a důchodem, který by náležel podle českých předpisů. Toto řešení je svým rozsahem velmi omezené, vztahuje se pouze na ty žadatele, kteří by splnili podmínky nároku na dávku podle českých předpisů, tj. bez přihlédnutí k době pojištění na Slovensku po 31. prosinci 1992.

Ad III. Zamítavé rozhodnutí žádosti o vyrovnání rozdílů by mělo vždy obsahovat zdůvodnění zamítnutí, včetně poučení o možnosti podat opravný prostředek (odvolání) v souladu s ustanoveními § 46 a § 47 zákona č. 71/1967 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů. Žadatel jinak nemá možnost zjistit věcná a právní hlediska, z nichž správní akt vycházel. Právní akty všech správních orgánů musejí být zdůvodněny (viz praxe Evropského soudního dvora).